

РЕШЕНИЕ

на Постоянната комисия по стопански науки и управление на НАОА за резултатите от извършено оценяване по процедура за програмна акредитация на професионално направление 3.7 „Администрация и управление“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Хронология на процедурата

Процедурата е открита с решение на Постоянната комисия по стопански науки и управление от 20.12.2018 г. (Протокол № 32) по искане на висшето училище (вх. 980/10.12.2018 г.).

На заседание, проведено на 24.06.2020 г. (Протокол № 23), на основание чл. 88а, ал. 4 от ЗВО и чл. 12, ал. 6, т. 4 от ПДНАОА, членовете на ПКСНУ приеха доклада на утвърдената с решения на Акредитационния съвет на НАОА от 04.04.2019 г. (Протокол № 7) и 07.11.2019 г. (Протокол № 19) експертна група в състав:

1. Проф. дин Тая Горчева, Стопанска академия „Д. А. Ценов“
  2. Доц. д-р Десислава Серафимова, Икономически университет – Варна (Варна – Пловдив)
  3. Доц. д-р Теменужка Хроми-Жигалова, Югозападен университет „Неофит Рилски“
- Наблюдаващ процедурата от ПКСНУ: проф. д.ик.н. Желю Владимиров
Експертната група е извършила проверка в ПУ през периода от 12.11.2019 до 14.11.2019 г.

2. Констатации и оценки за изпълнението на критериите за програмна акредитация на професионално направление в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG) – част 1 (1-10) и по смисъла на чл. 78, ал. 3 от ЗВО (Таблица 4):

Професионалното направление (ПН) 3.7. "Администрация и управление" във ФИСН на ПУ е получило програмна акредитация на 10.12.2014 г., с протокол № 40 на Постоянната комисия по стопански науки и управление на НАОА с обща оценка 8.86, със срок на валидност пет години за обучението на студенти в образователно-квалификационните степени „Бакалавър“ и „Магистър“. Сегашният капацитет на професионалното направление за ОКС „Бакалавър“ е 900 студенти (редовна и задочна форма на обучение), а за ОКС „Магистър“ е 700 студенти (редовна и задочна форма на обучение). При последната програмна акредитация на ПН3.7 „Администрация и управление" във ФИСН на ПУ са направени **три препоръки** и последвалия САНК приема изпълнението им, както следва: (1) Да се увеличи делът на преподавателите на първи ОТД в Университета за провеждане на учебния процес на студентите от ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ и осигурят хабилитирани преподаватели за филиала „Л. Каравелов“ в гр. Кърджали; (2) В учебния план на магистърската програма по „Публична администрация“ да се включат фундаментални дисциплини по управление; (3) Да се разшири преподавателската и студентската международна мобилност.

По направените препоръки са взети съответните мерки. Общият брой на преподавателите (на първи и втори основен трудов договор), осигуряващи обучението в ПН 3.7, възлиза на 72 души, което е увеличение с 19,4% в сравнение с 2014 г., когато общият брой е бил 58 души. За периода броят на преподавателите на ПОТД нараства от 52 до 66 души. Броят на преподавателите на ПОТД, осигуряващи обучението по специалност „Стопанско управление“ във филиала в гр. Кърджали, се е увеличил с един хабилитиран преподавател през периода. През последните две години няма прием на студенти в тази специалност във филиала, тя е пред закриване, поради което необходимостта от нови преподаватели отпада. ЕГ установи, че **препоръка № 1 е изпълнена.**

В действащия към момента учебен план след препоръка № 2 са включени базови по отношение на управленската теория учебни дисциплини, а именно: „Основи на управлението“, „Управление на човешките ресурси“, „Управление на публичните финанси“ и „Управление на публичната собственост“ като задължителни. Допълнително са включени също като задължителни и профилиращи дисциплини в областта на управлението и администрацията като: „Електронно управление в публичната администрация“ и „Управление на обществените поръчки“. Новите дисциплини от групата на избираемите, включени след препоръките са:

„Протокол и връзки с обществеността“ и „Управление на обществения ред“. Обновеният след препоръките учебен план влиза в сила през учебната 2016/2017 г. ЕГ установи, че **препоръка №2 е изпълнена.**

През периода са сключени 4 нови договора с партньорски университети от Европа за преподавателска и студентска мобилност и един договор за провеждане на студентски практики с посредничеството на консорциума АПАО. Реализирани са входящи мобилности на 3-ма чуждестранни преподаватели и 22 изходящи мобилности на преподаватели от ФИСН в чуждестранни университети, 16 от които с цел преподаване и 6 с цел обучение. Същевременно за периода на 2014-2019 г. са реализирани и 24 мобилности на студенти по програма "Еразъм +", от които 6 входящи. **ЕГ установи, че препоръка № 3 се изпълнява.**

Въз основа на изводите в доклада на експертната група ПКЧНУ направи следните констатации и оценки за изпълнението на критериалната система:

Констатации за изпълнението на критерий 1.1 в съответствие със стандарт 1 от ESG – част 1 (1-10): „При извършване на обучение в професионалното направление се поддържа и развива политика за осигуряване на качеството, която се оповестява и е част от стратегическото управление на висшето училище“:

ФИСН е основен орган, който организира дейността на катедрите и преподавателите, които провеждат обучението в ПНЗ.7, „Администрация и управление“, а самият процес на обучение се администрира от катедра „Управление и количествени методи в икономиката“. Обучението в ПНЗ.7 се провежда в ОКС „Бакалавър“ в редовна и задочна форма на обучение и ОКС „Магистър“ в редовна и задочна форма по следните бакалавърски специалности и магистърски програми:

а) В ОКС „Бакалавър“ - Стопанско управление – редовна и задочна форма на обучение; Публична администрация – редовна и задочна форма на обучение; Мениджмънт на туристическия бизнес – редовна и задочна форма на обучение; Стопанско управление – редовна форма на обучение във филиал на Университета в гр. Кърджали в рамките на утвърдения капацитет за професионалното направление.

б) В ОКС „Магистър“ - Бизнес администрация – редовна форма на обучение; Управление на човешките ресурси – редовна форма на обучение; Бизнес комуникации и връзки с обществеността – редовна форма на обучение; Мениджмънт на националната сигурност и антитероризъм – редовна форма на обучение; Бизнес психология – редовна форма на обучение; Корпоративно управление – ОКС „Магистър“ след ОКС „Професионален бакалавър“, редовна форма на обучение и Публична администрация – в Юридически факултет на ПУ „П. Хилендарски“, задочна форма на обучение.

Обучението по оценяваното професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ в ПУ е в съответствие с приетите в университета и във ФИСН вътрешни нормативни документи и с формулираните в тях мисия, цели и задачи. В ПУ има официално приета, публично оповестена и системно провеждана политика по качеството. Нейните параметри, правила и процедури по прилагане са разписани в система от вътрешно-нормативни документи. Налице е организация за управление на качеството на учебния процес, създадените за нейното осигуряване структури са в съответствие с приетите вътрешни нормативни документи. Стратегията и правилникът за функционирането на Системата за управление на качеството на ФИСН са публично достъпни на сайта на университета. Качеството на обучението във ФИСН е обект на регулярно наблюдение и обсъждане на различни нива – факултетен съвет, факултетна комисия по качеството, катедрени съвети. През акредитационния период са проведени всички планирани вътрешни одити.

Във ФИСН се прилага политика на обвързаност между научните изследвания и обучението, което е заложено като приоритет в основни стратегически документи на университета и в стратегията за развитието на професионалното направление. Налице е интегриране на резултатите от актуални научни изследвания в учебния процес във ФИСН както при актуализирането на вече съществуваща учебна документация, така и при въвеждането на нови учебни планове и програми.

Констатации за изпълнението на критерий 1.2 в съответствие със стандарт 1 от ESG – част 1 (1-10): „Управление на качеството на образованието”.

В ПУ е създадена организация за управление на качеството на учебния процес и свързаната с него преподавателска дейност. Изградена е процесно ориентирана система за управление и контрол на качеството на обучението със следните групи процеси: (1) управление; (2) образователна дейност; (3) изследователска дейност; (4) резултати. Формирани са структури по прилагане на вътрешната система по качеството както на общо университетско равнище, така и на ниво ФИСН. Документацията, свързана с дейността на комисиите се публикува във вътрешната мрежа на университета. През оценявания период във ФИСН са организирани и проведени обучения, свързани с осигуряване на качеството на учебния процес.

Въпреки усилията за усъвършенстване на системата за управление и контрол върху качеството на обучение при анализа на учебната документация има отклонения от установения стандарт за нейното изготвяне. Това ни дава основание за констатацията, че системата за управление и контрол върху качеството във ФИСН не функционира ефективно.

В ПУ е утвърден и се прилага Етичен кодекс, публично оповестен на сайта на университета. Сигналите и жалбите, свързани с нарушаването на принципите и нормите на Етичния кодекс се разглеждат от Комисията по етика и академично единство към ПУ и съответни комисии към отделните факултети. Във ФИСН се прилагат мерки за превенция и реакция при плагиатство. За оценявания период няма установени случаи на плагиатство.

Констатации за изпълнението на критерий 2.1 в съответствие със стандарт 2 от ESG – част 1 (1-10): „Висшето училище извършва обучение по професионалното направление като прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на учебната документация (квалификационни характеристики, учебни планове и програми и др.) при съдействието на представители на партньорски организации, студенти и други заинтересовани страни”.

Учебната документация във ФИСН на ПУ е разработена в съответствие с институционалната стратегия. Факултетът има приети методически стандарти за учебната документация, базирани на ЗВО и Наредбата за държавните изисквания за придобиване на ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“, както и на вътрешните правилници за регламентиране на учебната дейност, където са систематизирани и унифицирани изискванията за разработване на основните елементи на учебната документация, както и на процедурите за нейното обновяване и актуализация. Предвидено е всички учебни планове и програми във ФИСН да се разработват според европейския формат ECTS label за стандартизирана учебна документация, приет с решение на АС. При анализа на учебната документация за ПН3.7 беше установено, че професионалните и общите компетенции, а също и професионалната квалификация в част от квалификационните характеристики за ОКС „Магистър“, не са коректно формулирани съобразно конкретната професионална насоченост на съответните магистърски програми.

В ПУ са разработени процедури за наблюдение, контрол, анализиране, оценяване и утвърждаване на учебната документация в ПН 3.7. Създадена е "Комисия по качеството на образователния процес", която извършва мониторинг и оценка относно стандартите за изготвяне и поддържане на учебната документация. Общият хорариум за редовно обучение на студентите в ОКС „Бакалавър“ по специалността „Стопанско управление“ възлиза на 2205 часа, на специалността „Публична администрация“ – 2250 часа и на специалност „Мениджмънт на туристическия бизнес“ – 2370 часа. В задочната форма на обучение е спазено изискването общият хорариум да не бъде по-малък от 50% на този, предвиден за редовната форма на обучение. Спазени са и изискванията за прилагане на системата за натрупване и трансфер на кредити. Обучението в магистърските програми общият хорариум за редовно обучение на студентите се движи в границите между 270 – 480 часа, като за всеки семестър се предвиждат не по-малко от 30 кредита. Делът на задължителните дисциплини за професионалното направление в ОКС „Бакалавър“ възлиза средно на 84.2%, а в ОКС „Магистър“ този дял е средно 73%. Делът на избираеми курсове за специалностите по ПН 3.7 в ОКС "Бакалавър" възлиза средно на 11.8%, а в ОКС "Магистър" – на 27%. Броят на факултативните дисциплини, заложили в учебните планове на отделните специалности в ОКС "Бакалавър" възлиза на 2.

Съотношението на задължителните, избираемите и факултативните дисциплини в ПН 3.7 за ОКС „Бакалавър“ се движи в диапазона 42/6/2 и 44/6/2. В магистърските програми силно доминират задължителните програми. Установени са и определени пропуски по отношение спазването на формалните изисквания към изготвянето на квалификационните характеристики на някои магистърски програми.

В ПН 3.7. "Администрация и управление " е създаден инструментариум за проследяване приложимостта на учебните планове и периодично систематизиране и анализиране на текущата информация от потребителите на кадри. През наблюдавания период са изготвени доклади за последователното анализиране на учебните планове на бакалавърските и магистърските програми в контекста на концепциите „университет-фирма“ и „университет-общество“. В учебните планове за ПН3.7 бяха установени пропуски, а именно – не са включени часове за учебна практика и преддипломен стаж, което не позволява да се извлича информация от проучванията на работодателите, тяхната оценка за уменията и компетенциите на студентите от проведеното практическо обучение в реална работна среда. В учебните планове в ОКС „магистър“ не са включени факултативни дисциплини.

Според въведения европейския формат - ECTS label за стандартизиране на учебната документация във всяка учебна програма не са описани критериите и скалата за оценка на получената подготовка. Не във всяка учебна програма, заложен в учебните планове за обучение в ПН 3.7, оценъчната система е съобразена с изискването за покриването на минимални стандарти за придобити знания и умения от страна на студентите, тъй като те не са описани в съответните квалификационни характеристики на някои магистърските програми. Прилага се практика изискванията по конкретните дисциплини и процедурата за оценяване да се представят устно от преподавателя в началото на учебния период.

В ПН 3.7 е направен сравнителен анализ на учебните планове на специалностите в сродни ВУ у нас и в чужбина. Анализът показва приблизителна еднаквост в броя на заложените в учебните планове дисциплини. Наред с това е установено, че европейските университети осигуряват по-широк набор от избираеми и факултативни дисциплини.

Във ФИСН е изградена, поддържа се и функционира система и организация за проучване на студентското мнение, професионалната реализация на завършилите студенти и очакванията на работодателите по отношение на качеството на обучението и образователния продукт. Периодично представители на работодателски организации и институции участват при обсъждането на учебните планове и програми по покана на ресорната катедра. Съществена част от дейността на комисията по качеството на ФИНС са периодично провежданите анкети за проучване на заинтересованите страни. Резултатите от анкетите се обработват, анализират, обобщават и представят за обсъждане

В редица вътрешни правила са регламентирани стандарти за разработване, обсъждане, приемане, утвърждаване и актуализиране на учебната документация. Нормативно е заложено да се отчита мнението на заинтересованите от обучението в ПН 3.7 страни при разработване и обновяване на учебната документация. По предложение на партньорските организации от практиката в учебните програми на две от магистърските специалности са въведени нови теми.

Във ФИСН съществува процедура за определяне съответствието между националните и институционалните нормативни изисквания за структурата на учебните планове в ПН 3.7. Възприетият европейския формат ECTS label като стандарт за учебна документация във ПУ е в съответствие с националните нормативни изисквания за структуриране на учебната документация. Преобладаващата част от учебните програми съдържат задължителните компоненти, но липсва унифициране от формална гледна точка по установените в макета реквизити. В учебните планове на ОКС "Бакалавър" за ПН 3.7 са включени часове за спорт, съобразно държавните изисквания, като видът на спорта се избира измежду няколко вида от отделните студенти.

Констатации за изпълнението на критерий 3.1 в съответствие със стандарт 3 от ESG – част 1 (1-10): „Съществува система от правила и дейности, свързани със стимулиране на мотивацията и активната позиция на студентите в процеса на обучение по съответното професионално направление”.

Стимулирането, мотивирането и активизирането на студентите във ФИСН е сред основните приоритети на ръководството на факултета и на ресорната катедра. В обучението на студентите в ОКС „Бакалавър“ и ОКС "Магистър" в ПН 3.7 се полагат усилия за развиване на иновативни методи на преподаване на учебния материал и водене на занятия в стимулационна среда. За тази цел са осигурени лицензи за специализиран софтуер, предназначен за решаване на икономически задачи и симулации. В рамките на извън аудиторната заетост най-активно и спонтанно е участието на студентите в клуба на мениджъра.

Изградена е организация за включване на студентите във форми на извънаудиторна заетост, стимулиращи творческата им активност. ФИСН има сключени договори за провеждане на практически стажове в държавни, общински и социални институции, неправителствени организации и частни фирми. Факултетът се включва в първото и второто издание на Проект BG051PO001-3.3.07-0002 "Студентски практики". Има сключени договори за партньорство с институции от практиката за провеждане на публични лекции, майсторски класове и работни семинари.

Мотивацията на студенти се поддържа въз основа на приетите правила за управление на качеството по цялостния цикъл на обучението, ето защо регулярно се провеждат проучвания на техните мнения, а предложенията се реализират в конкретни дейности. Факултетът разполага с електронен регистър – база данни за статуса на завършилите студенти. Средният относителен дял на наетите през първите две години след завършването на обучението възлиза на 70%. Относителният дял на работещите по специалността си завършили през последните пет години студенти от ПН 3.7 на ФИСН спрямо общия брой завършили студенти се увеличава.

Като се изключат слабостите, допуснати при оформянето на учебната документация в някои магистърски програми, в процеса на обучението в ПН 3.7 на ФИСН, се прилагат методи за оценяване постиженията на студентите, съгласно заповед на деканското ръководство. Установени са и процедури за проверка и оценка на знанията в рамките на държавните изпити, респективно реда за назначаването на изпитните комисии, както и включването на представители от практиката в тях.

В ПН 3.7 съществува и се поддържа обратна връзка между преподаватели и студенти, което е неразделна част от целите на ФИСН за повишаване на тяхната мотивация в учебния процес. Комуникацията се осъществява чрез електронна поща, телефонна връзка, в изградения университетски форум, на страницата на ФИСН и в електронната образователна среда Moodle. Технологиите за асинхронна комуникация също подпомагат учебния процес.

Във ФИСН контролът върху качеството на обучението е разписан в конкретни правила и се реализира чрез текущ мониторинг и периодичен анализ на резултатите от анкетните проучвания на заинтересованите страни. Те се обобщават в доклади и отчети съобразно регламентирания ред, описан в Правилника за дейността на университетската комисия по учебна дейност и Правила и процедури за разработване, приемане и актуализиране на учебна документация. Тези доклади се анализират ежегодно в края на учебната година на катедрено заседание на ресорната катедра, както и на факултетен съвет.

Във ФИСН функционира комисия, ръководена от декана, за разглеждане на жалби от студенти. За разглеждания период във ФИСН няма получени писмени жалби от студенти за периода на акредитацията. Активната връзка на студентите с ръководството на факултета и с академичния състав се осъществява директно или чрез Студентския съвет при ФИСН. С цел подобряване комуникацията със студентите с решение на факултетния съвет е създадена процедура за удовлетворяване на студентските искания

Констатации за изпълнението на критерий 4.1 в съответствие със стандарт 4 от ESG – част 1 (1-10): „Институцията оповестява публично приетите от нея документи, очертаващи „жизнения цикъл” на студента: прием в съответното професионално направление, развитие, признаване и дипломиране, както и доказателства за последователното им и прозрачно прилагане”.

Във ФИСН на ПУ е създадена организация за привличане, прием и адаптиране на български и чуждестранни студенти в ПН 3.7. Създадени са правила и процедури за прилагане

на предварително оповестени вътрешни нормативи, които обхващат всички етапи на „жизнения цикъл“ на студентите, достъпни на уеб-страниците на университета и на факултета.

Няма ясно изразена тенденция за увеличаване или намаляване броя на приетите студенти в ПН 3.7, като за наблюдавания период рекордният брой приети студенти е регистриран през 2014/2015г. Делът на дипломираните студенти намалява и тази тенденция се забелязва през целия период. Наблюдава се тенденция към увеличаване броя на прекъсналите студенти. За учебните 2014/2015 г. – 2018/2019 г. делът на отпадналите студенти се е повишил – от 3.7% на 4.8%. Увеличава се делът на работещите по специалността от общия брой на завършилите студенти.

В ПН 3.7 на ПУ са регламентирани реда и организацията по признаване на висшето образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища на основата на нормативно приети документи в университета и утвърдени практики във ФИСН.

Осигурени са възможности за мобилност на студентите, в т.ч. периоди на обучение в други университети, участие в национални и международни научни форуми и др. На равнище университет и факултет са сключени договори с чуждестранни университети за размяна на студенти по различни проекти и програми, което предпоставя реализирането на студентска мобилност. За периода на 2014-2019 г. са реализирани 24 мобилности на студенти от ПН 3.7 по програма "Еразъм +", от които 6 входящи и 18 изходящи мобилности. Във ФИСН има и практика за вътрешно университетска и между факултетска мобилност.

Създадена е административна система и правила за включване на студентите от ПН 3.7 в изпълнението на изследователски проекти. Положителна тенденция се отбелязва по отношение броя на студентските участия в научно-изследователски и други творчески проекти. В началото на периода (2014 г.) не е имало участия на студенти в научни проекти. В края на периода (2019г.) броят на участията на студенти в научни проекти е 29. През периода на акредитация са реализирани общо 78 публикации на студенти от ПН 3.7 в списания и сборници от научни форуми. В началото на наблюдавания период годишният брой на студентските публикации е възлизал на 10, а в края на периода този брой нараства на 24.

Изискванията към съдържанието на основните документи за образование и квалификация, издавани от висшето училище, са спазени. Контролът за спазване изискванията към формата и съдържанието на основните документи е в компетентността, задълженията и отговорностите на „Учебен отдел“ и СУК в ПУ

Във ФИСН са изградени и успешно функционират системи и организация за проучване на студентското мнение, за проследяване на професионалната реализация на завършилите студенти и за отчитане очакванията на работодателите по отношение на качеството на обучението и образователния продукт. През наблюдавания период във ФИСН функционира система за връзка със завършилите студенти – „Алумни“.

Констатации за изпълнението на критерий 5.1 в съответствие със стандарт 5 от ESG – част 1 (1-10): „Институциите имат разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав чрез прилагане на прозрачни процедури като част от стратегията за развитие на професионалното направление”.

Политиката за развитие на академичния състав във ФИСН е разписана и заложена във вътрешната уредба на университета, а именно: „Правилник за развитието на академичния състав на Пловдивския университет“, „Стратегия за развитие на ПУ“ и „Правилник за атестиране на академичния състав на ПУ“.

Към момента в ПН 3.7 е осигурен изискваният минимум на хабилитирани преподаватели на ОТД, които водят лекционните курсове в ОКС „Бакалавър“ и в ОКС „Магистър“, както и преподаватели на ОТД, които осигуряват профилиращите дисциплини. Общият брой на преподавателите (на първи и втори основен трудов договор), осигуряващи обучението в ПН 3.7 „Администрация и управление“ през 2019 г. възлиза на 72 души, което е увеличение с 19,4% в сравнение с 2014 г., когато общият брой е възлизал на 58 души. Броят на преподавателите на първи ОТД в началото на периода и броят на същите в края на периода е съответно 52 души и 66 души, което прави прираст от 26.92%. Броят хабилитирани преподаватели на първи ОТД за оценявания период нараства с 4 души. Относителният дял на преподавателите на първи ОТД

(от общия брой преподаватели в ПН 3.7) за наблюдавания период нараства с 2,24%. Относителният дял на преподавателите на втори ОТД за същия период намалява с 2%. Всички преподаватели на втори ОТД са хабилитирани. Средната възраст на академичния състав (в т.ч. хабилитирани и нехабилитирани) на първи ОТД намалява в рамките на периода от 52,3 години на 47 години, а за академичния състав на втори ОТД спада от 59 на 47 години.

Сред академичния състав, който осигурява обучението в ПН 3.7, не винаги има съответствие между научната специалност на преподавателите и преподаваните от тях дисциплини в съответното професионално направление. Анализът на тенденцията за увеличаване броя на преподавателите с научна специалност в областта на ПН 3.7. за периода и увеличението на броя на магистърските програми в ПН 3.7 показва, че се появява несъответствие между броя на преподаваните специализирани дисциплини и броя на преподавателите, квалифицирани в посочената научна специалност, още повече, че платените магистърски програми са предвидени за редовна форма на обучение.

Спазено е съотношението по чл. 17, ал. 2, т. 3 на ЗВО - хабилитираните лица на ОТД да четат по всяка от специалностите в ПН 3.7 не по-малко от 70 на сто от лекционните курсове, макар че и в това отношение има отклонения. От целия академичен състав, осигуряващ обучението в ПН 3.7, броят на хабилитираните преподаватели с научната специалност и компетенции в „Администрация и управление“ е шест души, а броят на нехабилитираните преподаватели е двама души. За осигуряването на бакалаврите в специалност „Мениджмънт на туристическия бизнес“ (с 252 студента на брой към началото на учебната 2019/2020 г.) наред с посочените с научна специалност „Администрация и управление“ преподаватели, са ангажирани само двама хабилитирани преподаватели с научна специалност в областта на туризма.

Във ФИСН има действаща система за атестиране на академичния състав, както и за стимулиране на кариерното развитие на преподавателите. Всички атестирани за отчетния период преподаватели са получили положителна оценка. Успешно проведените конкурси доказват израстване и развитие на академичния състав за периода на оценяване.

Във ФИСН са разработени правила и са сключени договори, осигуряващи възможност за преподавателска мобилност в чужбина, основно в рамките на европейската програма за академичен обмен „Еразъм+“. За периода на оценка функционират 54 договора с партньорски университети от Европа, като са реализирани 22 изходящи мобилности на преподаватели в чуждестранни университети и 3 входящи мобилности с цел преподаване.

Констатации за изпълнението на критерий 5.2 в съответствие със стандарт 5 от ESG част 1 (1-10): „Научноизследователска и художествено-творческа дейност на академичния състав и участие на студентите и докторантите в нея”.

Във ФИСН се отбелязва стабилност в научно-изследователската и проектната дейност. В практико-приложните и образователни проекти регулярно участва значителна част от академичния състав, най-често в колективни изследователски и научни разработки с различна тематика. Отчетени са участия в международни проекти, които са реализирани екипно с представители на ФИСН в партньорство с чуждестранни университети. Като се проследи броят на действащите във всяка една година от наблюдавания период научно-изследователски проекти, в които участват преподаватели, осигуряващи ПН 3.7 в ПУ, се установява положителна тенденция за увеличаване, а именно през 2014 г. действащ е бил само един проект, в който са участвали трима души, през 2015г. този брой е два проекта с 30 участия, през 2018 и 2019 година броят на действащите проекти е вече осем, а на участията съответно 29 участия и 59 участия. За периода 2015 – 2019 г. публикационната активност на преподавателите в ПН 3.7 в научни издания е устойчива в количествено и качествено отношение. Общият брой научни публикации за същия период е 455, вкл. 389 - на преподаватели на първи ОТД. Броят публикации на един преподавател на ПОТД бележи тенденция на устойчивост – средногодишно по две публикации на човек. Същото състояние се отбелязва за преподавателите на ВОТД.

През оценявания период са публикувани 33 научни статии на преподаватели от ФИСН, участващи в обучението на студентите в ПН 3.7, в списания с импакт фактор (Web of Science),

чиято цитируемост е 18 пъти. Броят на публикациите в списания с импакт ранг (Scopus) е 35 при 23 отчетени цитата. Сравнително нисък е броят на издадените печатни учебници и помагала за периода – 41, но през наблюдавания период се отбелязва нарастване на учебните ресурси в електронната образователна среда Moodle.

ФИСН ежегодно организира и провежда форуми и конференции, на които се представя изследователската продукция на преподавателите.

В рамките на акредитирания период във ФИСН се прилагат подходящи форми за стимулиране творчеството на студентите и докторантите, в резултат на което тяхното участие в научни форуми постепенно се увеличава. В началото на наблюдавания период няма регистрирани участия, но до края на периода броят на студентските участия средно годишно възлиза на 16. През периода на акредитация са реализирани общо 78 публикации на студенти от ПН 3.7 в списания и сборници от научни форуми. Отчетено е трайно нарастване в броя на публикациите на студентите в сборници от проведените студентски форуми. Ако в началото на наблюдавания период годишният брой на студентските публикации е възлизал на 10, то в края на периода този брой нараства на 24. Ежегодно се организират прегледи на „Най-добрите индивидуални студентски разработки“ във ФИСН на ПУ. Проведени са и няколко значими научни форума за студенти.

Констатации за изпълнението на критерий 6.1 в съответствие със стандарт 6 от ESG – част 1 (1-10): „Има осигурена и непрекъснато развиваща се финансова, материално-техническа и информационна база, необходима за учебно-преподавателската, научноизследователската, художествено-творческата и спортната дейност по професионалното направление, както и подходяща среда за дистанционно обучение, ако провеждат такова”.

ФИСН на ПУ разполага с модернизирана материално-техническа база, създаваща добри условия за обучението на студенти в ПН 3.7 „Администрация и управление” и в двете ОКС. През наблюдавания период тя се разширява и усъвършенства. За обучението на студентите от посоченото ПН 3.7 са осигурени аудитории, учебни зали и центрове с обща площ 2689 кв. м. Общият брой осигурени работни места в аудиторните и семинарни зали е 2142, което означава, че на 100 студенти в ПН 3.7 се осигурява средно 189,69 броя работни места, като обща аудиторна и лабораторна площ. Аудиторна площ за учебна заетост в кв. м на 1 студент от ПН 3.7 възлиза на 2,72.

Осигурен е достъп за работа с информационни продукти. Компютърните зали разполагат със съвременен специализирано оборудване, което създава необходимите условия за учебен процес. Обезпечен е достъп на преподаватели и студенти до безжичен интернет. Понастоящем общата площ на компютърни зали на 100 студенти възлиза на 24,94 кв. м., а броят компютри на 100 студенти за обучение в ПН 3.7 – на 22,63.

Осигурен е достъп на преподавателите и студентите до специализирани собствени и други научни издания и бази данни, вкл. електронен каталог - достъпен в сайта чрез страницата на университетската библиотека. Осигурен е дистанционен достъп до е-каталозите на университетската библиотека, както и безплатния достъп до библиотечната база данни на редица чуждестранни е-библиотеки. Библиотеката на ФИСН функционира като филиал на университетската библиотека на ПУ и разполага с 280 000 библиотечни единици, които се увеличават ежегодно.

Създадени са дидактически ресурси и учебни материали за голяма част от профилиращите дисциплини, вкл. учебници, пособия за обучение в електронна среда чрез учебната платформа Moodle за редовна и задочна форма на обучение. Със свободен достъп е лаборатория за компютърно подпомагане на обучението и научните изследвания (CartLab), утвърдена с решение на АС на ПУ Протокол № 151/13.02.2013 г. Повече от 30 електронни курса са включени в услугата net.students на лабораторията.

Създаден е регламент за академично и административно обслужване на студентите, свързано, както с обучението, така и с администрирането на техния статус, който се базира на приетите на университетско равнище „Правилник за устройството и дейността на Пловдивския университет“, регламентираните процедури и срокове за административното обслужване на

студенти, вкл. „Правилата за организация на учебния процес“, „Правилата за приемане на студенти в ПУ“. За целта голяма част от актуалната информация, свързана с обучението и студентския живот в университета е публикувана на сайта на факултета.

Констатации за изпълнението на критерий 7.1 в съответствие със стандарт 7 от ESG част 1 (1-10): „Институциите имат изградена организация за управление на информацията, свързана с реализацията на обучението по професионалното направление и последващата реализация на завършилите“.

Във ФИСН на ПУ е създадена, поддържана и добре развита информационна база в съответствие с нуждите на обучението, базирано на съвременни методи и информационни технологии. ПУ използва различни методи за осигуряване на контрол върху информационните потоци, захранващи обучението и поддържането на неговото качество т.ч. в ПН 3.7. Информацията от студентите и потребителите на кадри се събира, съхранява, обработва и използва като индикатор за успеха и за необходимостта от промени.

Реализацията на завършилите студенти е показател за качеството на обучение в ПН 3.7 на ФИСН. Създадена е организация за поддържане на активна връзка с „Алумни“, проследява се и се анализира професионалното развитие на завършващите факултета бакалаври и магистри от ПН3.7. По данни от годишните анализи на факултетната комисия по качеството относителният дял на работещите по специалността си завършили през последните пет години студенти от ПН 3.7 на ФИСН спрямо общия брой завършили студенти се увеличава от 49.7% през учебната 2014/2015г. на 52.6% през учебната 2017/2018 г. ФИСН се очертава като добри регионално позициониран, обучавайки основно кандидати от Пловдивска, Пазарджишка, Старозагорска, Хасковска и Смоленска област.

В ПН 3.7 на ФИСН успешно функционира система и организация за проучване на студентското мнение, професионалната реализация на завършилите студенти и очакванията на работодателите по отношение на качеството на обучението и образователния продукт. Резултатите се обработват, анализират и обсъждат от Факултетната комисия по качеството и се докладват пред катедрите или на заседания на Факултетния съвет. Обобщени данни от тези проучвания се публикуват на сайта на ФИСН.

ФИСН поддържа собствен информационен масив за постиженията на световно известни университети, обучаващи в областта на публичната и бизнес администрацията и управлението, който се използва за изготвяне на сравнителни анализи с цел актуализиране на учебната документация и обновяване на самия процес на обучение. Установена е връзка със сродни образователни институции, университетски партньори по програма „Еразъм+“, в същото професионално направление

Констатации за изпълнението на критерий 8.1 в съответствие със стандарт 8 от ESG - част 1 (1-10): „Институциите публикуват ясна, точна, обективна, актуална и лесно достъпна информация за всички дейности, свързани с обучението по професионалното направление“.

ПУ и ФИСН провеждат прозрачна и ефективна информационна политика, насочена към осигуряване на публичност на образователната и научноизследователската дейност на преподаватели и студенти от професионално направление 3.7. На уеб-сайта на университета и на ФИСН е поместена пълна и актуална информация относно обучението в професионалното направление.

Един от основните източници на информация, очертаваща целия цикъл на обучението в ПН 3.7, е уеб-сайта на ФИСН. Чрез него се осигурява свободен достъп до електронната система за проследяване на публикационната активност на преподаватели, и студенти. Във ФИСН е създадена и се поддържа система и база данни за проследяване развитието на студентите по време на обучението им, както и за професионалната реализация на завършилите студенти. За професионалната реализация на студентите съдейства Университетският център за кариерно развитие, на сайта на който се публикуват обяви за работа, за стажове и за обучение. На работодателите е предоставена възможност за регистриране в сайта на посочения център.

ФИСН периодично обявява информацията за обучение, квалификационните форми и

перспективите за професионална реализация, които предлага професионалното направление на желаещите да следват. На сайта на факултета се публикува информация за лекции на експерти от практиката и гост-лектори, както и за организирането на срещи с работодатели, на които се обсъждат различни инициативи и програми за стаж или допълнително обучение.

ФИСН поддържа обратна връзка със своите възпитаници, като регулярно осъществява преки допитвания и електронно анкетиране

ПУ и ФИСН популяризират и правят достъпни научната продукция и творческите изяви на студенти и преподаватели, както чрез сайта на ФИСН, така и по други канали.

Информация за сътрудничеството с чуждестранни университети, както и възможностите за обмен по „Еразъм+“ са оповестени и достъпни на сайта на ПУ. Периодично се провеждат информационни срещи със студенти и преподаватели, за да бъдат разяснени правилата за мобилност и да се улесни процеса на избор на най-подходяща приемаща институция.

Констатации за изпълнението на критерий 9.1 в съответствие със стандарт 9 от ESG – част 1 (1-10): „Институциите извършват регулярен мониторинг (преглед) и актуализиране на учебните програми, съобразно еволюцията на научните знания и технологии, при обучението по професионалното направление”.

Дейността по оценяване и поддържане качеството на образователния продукт, разработен за ПН 3.7 във ФИСН, се осъществява въз основа на стратегията за развитие на професионалното направление за периода 2018–2022 г. Факултетната комисия по качеството извършва регулярен мониторинг програмите на обучението в ПН 3.7. Провеждат се периодично анкетни проучвания със студентите и с представители на практиката, в резултат на които се дават идеи на ръководството на факултета за актуализиране на учебните програми и повишаване ефикасността на обучението в ПН.

Във ФИСН на ПУ има приети методически стандарти за учебната документация, базирани на външни и вътрешни документи, където са систематизирани и унифицирани изискванията за разработване на основните елементи на учебната документация. Периодично се правят вътрешни одити. Актуализацията и усъвършенстването на учебната документация се извършва на базата на регулярно провеждания мониторинг през периода 2014-2018г. В предоставените протоколи от обсъжданията на учебната документация е отбелязано, че на всяко заседание са присъствали по двама представители на студентите от ПН 3.7 и по един представител на практиката.

Във ФИСН се полагат усилия за наблюдение качеството на преподаване, съотнесено към съвременните изисквания за прилагане на индивидуален подход в рамките на образователния процес, за което свидетелства проведената във факултета дискусия през май 2015 г. с участници от други ВУ и държавни институции.

Изградената „Университетска информационна система“ и поддържаната в нея база данни за обучаваните студенти позволяват извършването на мониторинг върху успеваемостта на студентите във ФИСН. Поддържаната база данни за всеки студент позволява ефективно да се проследи развитието му, както и неговият учебен статус.

Информацията за обратна връзка със завършилите икономически специалности във ФИСН на ПУ, както и за професионалното им развитие, се съхраняват и поддържат в организираната база данни, която се актуализира периодично

Констатации за изпълнението на критерий 10.1 в съответствие със стандарт 10 от ESG – част 1 (1-10): „Институциите извършват планирани дейности за самооценяване и външни оценки на всички учебни програми по професионалното направление”.

В ПУ е създадена необходимата организация и се провеждат външни одити в рамките на процедурите на НАОА. Всички външни одити са успешно приключени и информацията за предприетите мерки е надлежно оповестена. Наред с това периодично се провеждат и вътрешни одити с цел установяване и поддържане качеството на обучение, които се осъществяват по предварително утвърден план.

ФИСН предприема активни действия за подобряване на качеството на предлаганото обучение по професионалното направление и да работи в конкурентна среда. За тази цел се анализират резултатите от рейтинговите проучвания на българските университети в професионалното направление, а заедно с това се проучват и се анализират учебните планове и програми на аналогични специалности от други университети, в т.ч. в чужбина.

ФИСН е установил партньорски отношения със Стопанския факултет на Софийския университет и с УНСС с цел обмяна на опит по проблемите на качеството в обучението. Практика е във ФИСН да се канят и включват преподаватели от посочените ВУ в състава на комисиите за семестриални и държавни изпити, както и представители на практиката в комисиите за държавен изпит.

През периода 2014 – 2018 г. обучението в ПН 3.7 „Администрация и управление“ на ФИСН в ПУ преминава през процедура за институционална и програмна акредитация, както и процедура за реструктуриране на определения капацитет за ОКС „Бакалавър“ и за ОКС „Магистър“. В резултат на това Акредитационният съвет на НАОА и Постоянната комисия по стопански науки и управление с писмо № 359 от 15.03.2016 г. взема решение за капацитет от 800 на 900 студенти в ОКС „Бакалавър“ и от 800 на 700 студенти в ОКС „Магистър“

ФИСН разглежда и спазва всички препоръки, направени от Националната агенция по оценяване и акредитация в рамките на преминалите процедури по акредитиране. С решение на АС е своевременно е приет доклад на декана на ФИСН за изпълнение на препоръките на НАОА в рамките на тригодишния следакредитационен период при преминалата през 2014 г. програмна акредитация на професионално направление 3.7 „Администрация и управление“.

В резултат на констатациите за резултатите от извършеното оценяване, проведено на **15.07.2020 г. (Протокол № 28)**, на основание чл. 88а, ал. 5, т.1 от ЗВО и чл. 38, ал. 2 от ПДНАОА, членовете на ПКЧНУ гласуваха оценки по критериите за програмна акредитация на професионално направление по десетобалната система, в съответствие с чл. 79, ал. 1 от ЗВО.

След обобщаване на резултатите от гласуването, в съответствие с приетите от Акредитационния съвет на НАОА „Правила за гласуване на процедури за акредитация и за оценяване на проекти“, Постоянната комисия по стопански науки и управление взе следното **РЕШЕНИЕ:**

1. Дава програмна акредитация на професионално направление 3.7 „Администрация и управление“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на основание обща оценка 8,84 (осем цяло и осемдесет и четири стотни).

За ОКС „Бакалавър“

- „Стопанско управление“ – редовна и задочна форма на обучение;
- „Публична администрация“ – редовна и задочна форма на обучение;
- „Мениджмънт на туристическия бизнес“ – редовна и задочна форма на обучение;
- „Стопанско управление“ – редовна форма на обучение във филиал на Университета в гр. Кърджали в рамките на утвърдения капацитет за професионалното направление.

За ОКС „магистър“

- „Бизнес администрация“ – редовна форма на обучение;
- „Управление на човешките ресурси“ – редовна форма на обучение;
- „Бизнес комуникации и връзки с обществеността“ – редовна форма на обучение;
- „Мениджмънт на националната сигурност и антитероризъм“ – редовна форма на обучение;
- „Бизнес психология“ – редовна форма на обучение;

- „Корпоративно управление“ – ОКС „Магистър“ след ОКС „Професионален бакалавър“, редовна форма на обучение
- „Публична администрация“ – в Юридически факултет на ПУ „П. Хилендарски“, задочна форма на обучение.

2. Сроктът на валидност на акредитацията е пет години, в съответствие с чл. 79, ал. 4 от ЗВО.

3. Определя капацитет на професионално направление **3.7 „Администрация и управление“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“**, за ОКС „бакалавър“ – 900 студенти (редовна и задочна форма на обучение), за ОКС „магистър“ – 700 студенти (редовна и задочна форма на обучение).

Общо за професионалното направление: 1600 студенти.

Постоянната комисия по стопански науки и управление формулира следните **препоръки**:

1. Да се отстранят отклоненията от установения за университета стандарт в учебната документация, а именно:

1а. Да се заложат часове за учебна практика и преддипломен стаж в общия хорариум на учебните планове в бакалавърските специалности в ПН 3.7.

1б. Да се преработят основно квалификационните характеристики в магистърските програми: „Бизнес комуникация и връзки с обществеността“, „Корпоративно управление“, „Мениджмънт на националната сигурност и антитероризъм“, като се специфицират минимални стандарти за придобити знания и умения от страна на студентите в ПН 3.7.

1в. Да се включат в учебните планове на ОКС „Магистър“ факултативни дисциплини.

1г. Да се заложи във всяка учебна програма от учебните планове за обучение в ПН 3.7 оценъчната система, съобразена с изискването за покриването на минимални стандарти за придобити знания и умения от страна на студентите.

Срок: началото на учебната 2020/2021 година

2. Да се увеличи броят на студентските мобилности с цел обучение и практики по програма „Еразъм“.

Срок: постоянен

3. Да се увеличи броят на хабилитираните и нехабилитираните преподаватели на първи ОТД с квалификация по ПН 3.7 „Администрация и управление“.

Срок: постоянен

Обща словесна оценка в съответствие с получената числова оценка: съществено съответствие

Председател на ПКСНУ:

(проф. д-р Галина Младенова)